

scat Butlletí

de la Societat Catalana de Terminologia

Filial de l'Institut d'Estudis Catalans

Novembre-desembre de 2009 | Núm. 15 | Crèdits

scaterm.iec.cat

En aquest número...

- Les nostres notícies
- Activitat de la Junta Directiva
- El terme és notícia
- Les cròniques
- La ressenya
- Novetats
- Agenda
- El web recomanat

Recordeu que...

...esperem els vostres suggeriments, les vostres notícies i novetats i tot allò que vulgueu que surti en el proper butlletí. Només heu d'escriure un correu a scaterm@iec.cat.

Les nostres notícies

Responsable de publicacions

Després que s'hagi ampliat la composició de la Junta amb les noves vocalies d'Activitats i de Comunicació, encara queda pendent la designació del Comitè de Publicacions que, tal com diu l'article 9 dels Estatuts de la SCATERM, ha d'estar integrat per un nombre reduït de membres, el qual, d'acord amb les normes establertes per la dita Junta i amb el beneplàcit de la delegada de l'IEC, ha de tenir cura, en tots els aspectes, de les publicacions de la Societat.

La Junta convida les sòcies i els socis que puguin estar interessats a formar part d'aquest Comitè a posar-s'hi en contacte mitjançant l'adreça scaterm@iec.cat.

Premi de la Societat Catalana de Terminologia

Recordeu que el 4 de desembre finalitza el termini per a l'admissió de treballs aspirants al **Premi de la Societat Catalana de Terminologia**.

Activitat de la Junta Directiva

En aquest inici de curs l'activitat de la Junta Directiva s'ha vist incrementada per la participació dels nous vocals d'Activitats (Lluç Potrony) i de Comunicació (Agustí Espallargas). Gràcies a la seva tasca s'ha pogut difondre i organitzar millor el primer acte d'aquest curs, el IV Seminari de Terminologia.

El terme és notícia

Ipots, iphones, blackberrys... Indesignables?

Les noves tecnologies envaeixen el nostre espai i, en conseqüència, el nostre llenguatge, fins al punt que la creixent quantitat i diversitat de productes tecnològics posa a prova la capacitat generativa de la nostra llengua en aquest àmbit. La producció de nous productes i de noves marques és constant i sembla que de vegades ens falta temps per a formar noves paraules per a aquestes noves realitats. *Ipots, iphones i blakberrys* ens envolten, s'uneixen al nostre

repertori lingüístic i observem, en aquest àmbit, una certa tendència a adoptar el nom de la marca dels productes per a anomenar-los.

Aquesta tendència pot portar a l'extensió d'un recurs ben conegut en la formació de mots: la transformació de noms propis o de marques registrades en noms comuns. Per exemple, la utilització del mot *blackberry* per a referir-nos a qualsevol tipus de mòbil d'última generació, i el de *playstation* per a anomenar qualsevol tipus de consola de videojocs, o de la paraula *facebook* per a designar qualsevol interfície virtual, com el MySpace o el Flickr. Aquest procés, ja l'hem viscut anteriorment amb mots com *vamba*, *cel·lo*, *kleenex* (alguns inclosos fins i tot en els nostres diccionaris), però cal tenir present que hi ha impediments legals per a adoptar un nom comercial com a genèric, com passa precisament amb els termes *kleenex* i *típlex*, designacions que només es poden usar en l'àmbit col·loquial i no normatiu a causa del *copyright*. Ens trobem, doncs, en un camp en què la llengua es veu limitada per la llei i els parlants del català en som conscients des que el mot *xampany*, tan arrelat en la nostra llengua, ha estat vetat per qüestions legals i comercials.

Tornant als *iphones* i *ipots*, quina marca s'imposarà com a genèric? S'estendrà en l'àmbit lingüístic la marca que domini des d'un punt de vista comercial? O potser l'èxit comercial dependrà de l'èxit lingüístic? Més aviat han de confluïr les dues circumstàncies. D'una banda, la generalització de l'ús d'un determinat producte, com en el cas dels *kleenex*, fa que els parlants n'adoptin el nom en el seu ús quotidià; d'altra banda, el nom ha de presentar algun avantatge respecte a una altra possible denominació, per exemple, que substitueixi una expressió sintagmàtica, com és el cas del *típlex* (que substitueix *corrector líquid*) o la *xibeca* (que substitueix *ampolla de cervesa d'un litre*). Però sobretot és determinant que hi hagi un buit terminològic, és a dir, que no hi hagi cap altre terme que expressi totes les característiques d'aquella realitat; veiem per exemple, la bona acceptació que han tingut els termes *xiruca* o *rimel* (tots dos són al DIEC) o neologismes àmpliament documentats per bé que no estiguin normativament acceptats, com *post-it* o *típlex*.

En el cas de les noves tecnologies ens adonem que existeix, a més a més, un problema de confusió respecte a tots aquests noms. Per exemple, sabem quina diferència hi ha entre un *iphone* i una *blackberry*? O què fa que un *facebook* sigui diferent d'un *myspace*? Primer de tot, hauríem de procurar estructurar aquest conjunt de conceptes classificant aquests productes, establint definicions i proposant termes per a designar-los. Encara és molt d'hora per a preveure el futur d'aquests nous mots perquè l'àmbit dels telèfons «intel·ligents», les xarxes socials virtuals i els ordinadors en miniatura es troba en moviment constant.

Magalí Sirera (Observatori de Neologia)

Les cròniques

IV Seminari de Terminologia: «Ortotipografia del llenguatge científic i tècnic»

El IV Seminari de Terminologia, organitzat per l'SCATERM i dedicat a l'«Ortotipografia del llenguatge científic i tècnic», es va celebrar el dimecres 11 de novembre al matí a la Sala Prat de la Riba de l'Institut d'Estudis Catalans.

L'acte va ser presentat per Jaume Martí, president de la SCATERM, i inaugurat per Joandomènec Ros, vicepresident de l'Institut d'Estudis Catalans, tots dos acompanyats, a la taula inaugural, de Lluc Potrony, vocal d'Activitats de la SCATERM.

Per un imprevist de darrera hora, la setantena d'assistents al Seminari només van poder escoltar dos dels tres ponents amb qui es comptava inicialment: Josep M. Mestres, cap del Servei de Correcció Lingüística de l'IEC, i Marc Barracó, catedràtic de la Universitat Politècnica de Catalunya.

Josep M. Mestres, amb la lliçó intitulada «L'escriptura del símbols químics, físics i matemàtics», va donar, en un to eminentment pràctic i aplicat, algunes regles bàsiques i fonamentals sobre el tractament ortotipogràfic de lletres, xifres, símbols, operadors, subíndexs i superíndexs en la correcció d'incògnites, magnituds i unitats, especialment en el context de les matemàtiques, la física i la química. El ponent va conferir a la xerrada el to minuciós i exhaustiu que corresponia a la matèria tractada i va acompanyar els seus ensenyaments amb un dossier de criteris amb exemples i casos pràctics.

Marc Barracó, amb la lliçó «El llenguatge de la química des del punt de vista d'una persona no especialista», va parlar essencialment de les denominacions dels compostos químics, en què va reflexionar, primerament des d'un punt de vista històric, sobre el guany o la pèrdua de precisió i concisió d'aquestes denominacions a causa dels canvis a què es veuen sotmeses i sobre el divorci entre les denominacions correctes i les que es divulguen, o vulgaritzades; des d'una perspectiva ja actual, va parlar d'aspectes concrets (comercials, socioculturals, de comportament, etc.) que afecten les denominacions del llenguatge de la química; va dedicar un apartat al cos doctrinal de la química (elements i compostos, processos o reaccions, instrumentació); i, finalment, va reflexionar sobre aspectes com la fixació i la confirmació de les denominacions actualitzades, sobre el paper que hi fan les institucions i els col·lectius implicats i sobre els sistemes de transmissió de la informació en aquest àmbit.

El president de la SCATERM, Jaume Martí, va cloure el IV Seminari agraïnt als professors i als assistents la participació i la dedicació.

Agustí Espallargas

Espais Terminològics: «Terminologia i variació geolingüística»

L'endemà del IV Seminari de Terminologia, es van celebrar els III Espais Terminològics: «Terminologia i variació geolingüística», organitzats pel TERMCAT. Malgrat la proximitat entre la celebració d'aquest acte i el de la SCATERM, totes dues convocatòries van ser un èxit d'assistència; els Espais Terminològics van comptar amb més de dos-cents assistents.

En aquesta tercera edició dels Espais Terminològics es va tractar la qüestió de les varietats dialectals en la terminologia, que és un aspecte poc estudiat i en molts casos ignorat. Durant el matí, les ponències i comunicacions que es van presentar van abordar la qüestió des de diferents angles; però va ser en les comunicacions de la tarda quan es va tocar de ple el tema de la jornada amb les intervencions de tres especialistes dels camps de la botànica (Joan Vallès), la ictiologia (Jordi Lleonart) i la geografia (Vicenç Rosselló).

Aquestes intervencions van mostrar que la variació geolingüística no és uniforme en tots els àmbits de coneixement especialitzat, sinó que hi ha camps en què pot ser gairebé nul·la i altres en què és notòria, i també es va veure que les conseqüències d'aquesta variació en la comunicació científica no són les mateixes si es disposa d'un altre codi paral·lel (com els noms científics en el cas de la botànica i la zoologia) o si la comunicació especialitzada s'ha de bastir sobre unitats lèxiques d'abast geogràfic parcial (com és el cas dels noms d'alguns accidents geogràfics).

Si es tracta del segon cas, l'intent de precisió terminològica (un concepte = un terme) topa amb una realitat denominativa molt variada territorialment dins d'una mateixa llengua. Això pot dificultar l'obtenció d'un consens denominatiu entre els especialistes d'un camp determinat. I, de ben segur, aquest problema es reproduïx en les denominacions botàniques i zoològiques en situacions comunicatives que, tot i requerir certa precisió terminològica, no són comunicacions entre especialistes i no és pertinent recórrer a la denominació llatina.

La darrera ponència de la jornada, a càrrec d'Isidor Marí, va revisar el concepte de variació geolingüística des d'una perspectiva més àmplia, en què s'interrelaciona amb altres tipus de variació, com la cognitiva (que està condicionada per la manera com ens apropem conceptualment a un objecte) i la variació de registre o nivell comunicatiu.

La jornada no va servir pas per a tancar el debat, sinó més aviat per a encetar-lo. Per l'interès que va despertar el tema, el TERMCAT es va comprometre a fer accessibles en línia els textos de les comunicacions abans de la publicació en paper, per tal que tothom que vulgui pugui rellegir-los i reflexionar-hi.

Àngels Egea

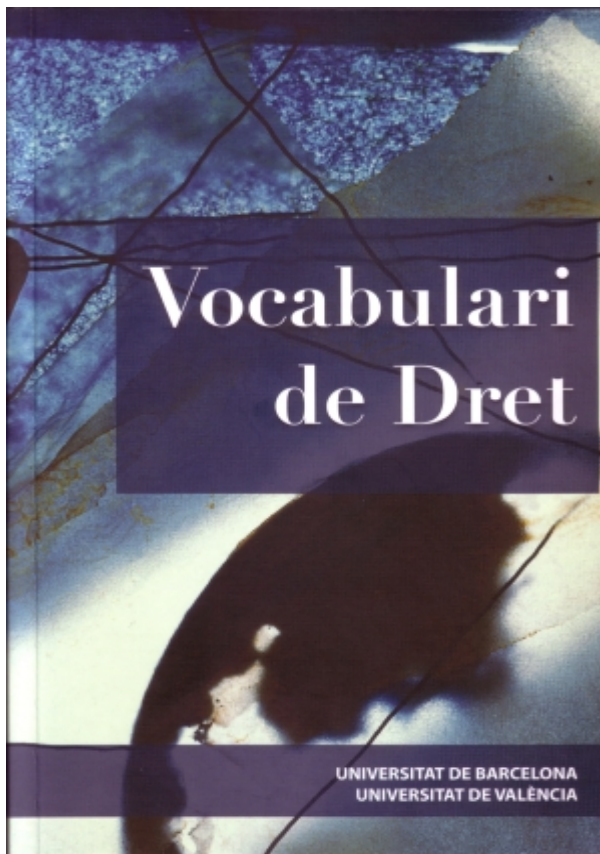
La ressenya

De dret cap al bon dret

LLABRÉS, Antoni; PONS, Eva (coord.). *Vocabulari de dret*. [València]: Universitat de València: Universitat de Barcelona, DL 2009. 252 p. [Amb equivalències en espanyol]

El dia 2 de novembre de 2009 es va presentar a Barcelona el *Vocabulari de dret*, fruit del treball coordinat entre la Facultat de Dret de la Universitat de València i la Facultat de Dret de la Universitat de Barcelona, amb la col·laboració estreta dels serveis lingüístics d'ambdues universitats.

De fet, tal com reconeixen els mateixos coordinadors, tot i que es tracta d'una obra de nova planta, s'ha bastit mitjançant la refosa d'una vintena de petits vocabularis, publicats prèviament en dues col·leccions d'aquestes universitats, que ara són difícils de trobar i de consultar.

Aquesta obra col·lectiva conté 5.947 termes jurídics bàsics emprats en el dret i en les ciències socials, amb l'equivalent corresponent en espanyol i, en alguns casos, amb una nota específica sobre el sentit amb què s'ha d'interpretar el terme.

Sortosament, els juristes i els lingüistes que han intervingut en l'elaboració del vocabulari no s'han conformat amb el gruix d'entrades constituït per lemes nominals i adjectius —en terminologia, n'hi ha que creuen que només aquests lemes són dignes de figurar en un recull terminològic i negligeixen totes les altres peces lèxiques que són també essencials per a confegir els textos d'una especialitat—, sinó que han considerat imprescindible d'incloure-hi un cert nombre de verbs i de locucions (verbals, adverbials i adjectivals) propis de l'àmbit jurídic. Han omès, tanmateix, les locucions llatines no constituents d'un lema català; absència que pot afectar poc un traductor/a, però que és significativa si es vol usar aquesta obra per a la correcció de textos. Més important és encara l'absència de les locucions adjectivals, adverbials i prepositives més habituals de l'anomenat «llenguatge administratiu i jurídic», tan necessàries per a la traducció i la correcció de textos del dret.

De tota manera, el nombrós equip que hi ha treballat avala la feina ben feta des del punt de vista lexicogràfic, que queda palesa en les instruccions de consulta i que hom pot constatar amb una revisió acurada dels articles de l'obra.

Ara només cal que algú s'atreveixi a fer el pas final imprescindible perquè puguem gaudir d'una veritable obra lexicogràfica de referència en l'àmbit jurídic: que cada lema tingui també la definició corresponent i es completi la nomenclatura amb els verbs i les expressions més habituals. Nogensmenys, potser encara haurem d'esperar una mica més, tot i que han passat més de dues dècades des que el Col·legi d'Advocats de Barcelona confegí i publicà, l'any 1986, el *Diccionari jurídic català*, que contenia cap a 3.300 termes, entre entrades i subentrades definides, però que, en la pràctica, no reeixí en aquest paper, perquè l'absència de locucions catalanes i llatines i de verbs propis de l'àmbit en feren una obra poc útil per a la traducció i la correcció de textos jurídics.

Josep M. Mestres

Novetats

Actualització del diccionari en línia *Noms de plantes*

***Debate Terminológico*, núm 5 (revista de Riterm)**

Diccionari dels mercats financers

Diccionari visual de la construcció

LLABRÉS, Antoni; PONS, Eva (coord.). *Vocabulari de dret*. [València]: Universitat de València: Universitat de Barcelona, DL 2009. 252 p. [Amb equivalències en espanyol]

Nova versió de la memòria de traducció de Softcatalà

Agenda

8ème Conférence Terminologie et Intelligence Artificielle (18-20 de novembre)

IX Jornadas de la Asociación Española de Terminología (AETER): Lenguas de Especialidad y Terminología (26-27 de novembre)

El web recomanat

Termium Plus

El dia 8 d'octubre d'enguany el Govern del Canadà va fer públic el **Portal Lingüístic del Canadà**, que conté el **TERMIMUM Plus®**, base de dades lingüística i terminològica de l'Oficina de Traduccions del Govern del Canadà, acompanyada d'obres en línia d'ajuda a la redacció i altres recursos relacionats amb la terminologia. Aquestes eines eren accessibles en línia des de fa temps mitjançant el pagament d'una quota anual. Ara, coincidint amb la celebració del 75è aniversari de la creació de l'Oficina de Traduccions, tots aquests recursos són d'accés lliure.

La base de dades Termium conté actualment prop de quatre milions de termes i expressions en anglès, francès i espanyol, de qualsevol tema. Les fitxes del Termium estan classificades temàticament i donen informació sobre el grau de fiabilitat de cada terme, a més d'oferir definicions, contextos, exemples, observacions, etc. Pot ser de gran ajuda a l'hora de proposar una equivalència catalana que eviti l'ús d'un manlleu anglès, ja que moltes de les solucions proposades per al francès, convenientment adaptades, són vàlides per a altres llengües romàniques.

Àngels Egea

SOCIETAT CATALANA DE TERMINOLOGIA
Filiat de l'Institut d'Estudis Catalans

scat
term

D'acord amb el que estableix la Llei orgànica 15/1999, podeu exercir el dret d'accés, de rectificació, d'oposició i de cancel·lació de les vostres dades per correu electrònic a scaterm@iec.cat.